

Notes i ressenyes

Entorn dels temps verbals i els conceptes d'«aspecte», «aktionsart» i «estadi» en català, per *Eduard Blasco*

0. Premisses

Ens proposem ací d'assajar un intent d'aplicació dels mètodes estructuralistes al sistema verbal del català. Endemés, procurarem d'assajar una delimitació entre els conceptes d'«aspecte»,¹ «aktionsart»² i «estadi»,³ tot i mancar encara, malgrat una mar de discussions i polèmiques, tan esmolades com elegants, d'una unanimitat total en aquest darrer punt.

1. Eurística

L'anàlisi del temps verbal i del seu comportament dins l'estructura superordenada del text comportaria un estudi aprofundit de criteris extratextuals de caire pragmàtic i socio-

lingüístic⁴ alhora que no poden ser incorporats en aquest assaig. També deixem de banda manta anàlisi de tipus onomasiològic,⁵ car aquestes han palesat suficientment llur incapacitat d'acostar-se a la complexa realitat temporal extralingüística (*vid.* Schopf, 1974).

Quant a les aproximacions de tipus literari, preferim de no abordar-les ací d'una manera sistemàtica, esperant de poder aturar-nos-hi en una altra avinentesa.

Seguirem, doncs, ací, les directrius estructuralistes de l'escola de Praga i dels seus representants, especialment de Coseriu, i ens limitarem a oferir un model descriptiu teòric i immanent, sense incloure-hi l'anàlisi de la combinació del verb amb d'altres morfemes.⁶

2. El sistema verbal del català

Adoptem, ara, el model avançat per Coseriu (1976, 94). Aquest permet, diversament al d'Alarcos (1949/1959, reprès darrerament per Eberenz, 1979, 172) una distinció més polida entre el pf. (perfet) i l'impf. (imperfet),

1. Fr. *aspect* (C. Ph. REIFF, *Grammaire raisonnée*, Sant Petersburg 1828-1829), ang. *aspect* (Comrie, 1976), rus *vid*, gr. *eidos* (Klein, 1974).

2. El terme fou introduït per Agrell (1908) i no ha tingut, de llavors ençà, cap traducció encertada (ang. *aktionsart*, fr. *aktionsart* i, a estones, *mode d'action*, *modes du procès*); al. *Aktionssart*.

3. El concepte d'«estadi», d'encuny anglès (Reid, 1955: *stage*), va ser manllevat de bell antuvi per l'al. amb les variants *Stadium* (Christmann, 1959/1968) i *Aktionsstand* (Hilty, 1965).

4. *Vid.* Wunderlich (1970) i Weinrich (1970).

5. *Vid.* Bull (1960), Heger (1963/1967) i Terrell (1970).

6. *Vid.* Barrera-Vidal (1972) i Weinrich (1977, ps. 222-224: *Tempus-Kombinatorik*).

que Alarcos disposa en una oposició binària:
I perspectiva:

retrospectiva — *paralela* — *prospectiva*
(actual) cantí + canto - cantaré +
(inactual) cantés + cantava - cantaria +

Els temps de la primera oposició equipol·lent pertanyen a l'eix «actual» (és a dir, hi ha coincidència entre l'expressió oral o escrita de l'acció verbal i aquesta darrera), mentre que els segons a l'«inactual» (no hi ha concomitància entre l'acció verbal i la seva descripció; l'acció verbal representa la línia-base de l'acció, ang. *background*, al. *Hintergrund*). L'avantatge cabdal que ofereix el model descriptiu de Coseriu és la possibilitat de crear sempre una oposició dinàmica de tres termes, essent el central el «no marcat» de l'oposició, i podent, aquest, neutralitzar, per extensió, els altres dos:

cantí (vaig cantar) + ←canto →cantaré +
cantés + ←cantava →cantaria +

Ex.:

«Si *véns* demà, m'ho dius» (= fut.).

«Amb l'aparició d'Àngel Guimerà aquesta evolució *sobreix* un nou retard» (= pf.).

«Si *tenia* diners, me'ls *gastava*» (= impf. subj i condic.).

Quant a la segona perspectiva de Coseriu, cal sols dividir els «espais verbals» (al. *Zeiträume*) de la primera mitjançant els temps compostos corresponents:

II perspectiva:

retrospectiva — *paralela* — *prospectiva*
he cantat + CANTO —vaig a cantar +
havia cantat + CANTAVA —anava a cantar +

3. *Aspecte — aktionsart: delimitació entre pf. i impf.*

Pel que fa a la delimitació entre pf. i impf., aquesta no s'adiu gens amb el model (temporal, no aspectual) de Coseriu, puix que aqueix no creu que existeixi una oposició binària aspectual entre els dos temps verbals. Deixant de banda la discussió que hom podria encetar sobre aquest punt de vista (pensem, només, que la nova oposició suggerida per Coseriu, havia cantat - cantava - (cantaria), recolza en valors catacrèstics de l'impf., que assumeix els trets / + anterioritat / i / + irrealitat /; cal recordar, però, que aquests valors de l'impf. ja es coneixen en gr. ant., i que poden ser atribuïts a una intenció metafòrica de l'impf., cas, aquest, que pertany a la *parole* i no pas a la *langue* o a la seva estructura. Endemés, la nova oposició no resol gens els problemes autèntics de delimi-

tació entre el pf. i l'impf., problemes que són comuns a totes les llengües romàniques. Per aquest darrer punt remetem a «Zu en + Infinitiv im Katalanischen» (en premsa), creiem escaient d'assajar ara una diferenciació entre els dos termes clau, «aspecte» i *aktionsart*.

3.1. Segons Klein/Isačenko (1974 i 1960) la categoria de l'aspecte és una oposició binària gramatical que permet d'afegir un nou valor al contingut semàntic de qualsevol verb. Cal recordar, a més,

a) que l'aspecte és representat per una oposició binària els elements de la qual anomenem (+) perfectiu i (—) imperfectiu,

b) que el terme marcat (+) de l'oposició és el perfectiu, i

c) que el terme perfectiu presenta el procés d'una acció com a acomplert, acabat.

3.2. L'*aktionsart*, tot i tenir dos sentits segons que la seva definició provingui dels estructuralistes eslavistes o no, és definida com la categoria lexical representada en el contingut semàntic inherent a tots els verbs, i que pot ser alterada amb morfemes aspectuals.

Així, podem diferenciar, a tall d'exemple, tres grups principals:

- I terminativa / no-terminativa
- II durativa / no-durativa
- III iterativa.

Coseriu (1976) i Dietrich (1973) han posat en relleu que moltes d'aquestes *Aktionsarten* se solen presentar en romànic sota la forma de perífrasis:

- (iterativa): «torna a fer»,
- (terminativa): «acaba de fer»,
- (durativa): «està fent».

Amb tot, hom prefereix de reduir la definició d'*aktionsart* al significat immanent del lexema verbal, per tal com algunes d'aquestes perífrasis són més tost de caire gramatical i no pas lexical (inconvenient subratllat per Eberenz, 1981, p. 21). D'aquesta manera hom assoleix una distinció formal entre les categories de l'aspecte i de l'*aktionsart*, reservant a la primera el valor morfemàtic (gramatical) i a la segona aqueix del lexema.

Vegeu-ne alguns exemples:

arribava = 1 = *aktionsart*: puntual, no durativa.
1 2
2 = aspecte: imperfectiu (l'acció és observada com una ratlla, sense començament ni fi).

saltejava = 1 = *aktionsart*: iterativa; el lexema conté els semes
1 2

de repetició de l'acció verbal.

- 2 = aspecte: perfectiu; l'acció és observada en la seva globalitat (el «sector focal», com l'anomena Blücher, 1974, es projecta sobre el punt d'inici o de fi de l'acció).

4.

Una vegada hem vist la distinció formal entre les dues categories al intentar de definir-les segons els mètodes estructuralistes.

4.1. Per a la categoria de l'aspecte disposem de l'esquema de Pollak (1960), revisat i desenrotllat per Klein (1969/1970/1972/1974). Segons Pollak/Klein, el que interessa és d'esbrinar com es forma la diferenciació aspectual entre el pf. i l'impf. (oposició que, com hem dit, rebutja Coseriu). Per a estudiar la constitució d'aquesta oposició els dos lingüistes han introduït l'esquema «d'incidència». D'acord amb aquest esquema sintàctic, l'impf. representaria la base de l'acció verbal i el pf. vindria a incidir sobre aqueix: «Quan sortia de la cambra, vaig trobar un amic.»

«Quan telefonava, va entrar mon pare.»
«Menjava; de sobte llampeguejà.»

Esquema sinòptic:

↓
_____ . PF.
I M P F.

Que el pf., com a terme perfectiu de l'oposició, es comporta com un punt (car ens dona la idea de l'acció verbal acomplerta i vista des de fora) s'adiu amb la funció connotativa purament literària d'element central de la descripció (al. *Vordergrund*) que li vol atribuir Weinrich (1977³). Aquesta característica del pf. és palesa en la consecució de fets acabats i deslligats els uns dels altres:

«Es va treure les sabates... se les passà entorn del coll lligades pels cordons... i va saltar a la finestra del primer pis» (Pedrolo, *Trajecte final*, 1978, p. 47).

Esquema sinòptic:

...

El caràcter imperfectiu de l'impf. és manifest en la consecució de fets lligats els uns amb els altres, sense determinació quantitativa de terminació:

«caminava... queia... s'aixecava... tornava a caure...»

Esquema sinòptic:

4.2. Pel que fa a l'*aktionsart*, hom aplica avui, per tal de delimitar acuradament els diversos «grups» d'*aktionsart*, els criteris semàntics de «tèlic» i «no tèlic» (el concepte va ser introduït per Garey, 1957, i prové del gr. *télos* = fi). Aquest criteri s'acosta força a la distinció plantejada per Bull (1960, 62: «cíclic» — «no cíclic»).

Seguint aquest criteri, hom pot destriar verbs que impliquen la superació d'un límit (d'un *télos*) dels que no expressen aquest contingut semàntic.

L'equació-prova seria la següent:

SÍ ALGÜ... — AVA (vb. impf.),

I (ESSENT) INTERROMPUT ,

HA... — AT? (vb. pf. compost).

Ex.:

«Si algú s'ofegava, i ha estat interromput, s'ha ofegat?»: NO (= tèlic).

«Si algú jugava, i ha estat interromput, ha jugat?»: SÍ (= no tèlic).

4.3. Que hi ha un lligam íntim entre l'aspecte i l'*aktionsart*, es pot inferir de la tendència dels verbs tèlics a aparèixer ensembles amb l'aspecte perfectiu i dels no tèlics amb l'imperfectiu (veg. M. Pfister, 1974, 409):

«Tres dies després llogà un petit cottage.»

«Pere estudiava força.»

5.

Abans de cloure la part teòrica d'aquest assaig cal dir un mot sobre l'«estadi» verbal. Aquest concepte, introduït per Reid (1955), serveix per diferenciar el pf. compost (he cantat) del simple (cantí) o del present (canto). Com subratllen Berschin (1976, 30), Christmann (1959/1968), Hilty (1965, 292), Eberenz (1981, 34) i Dausen (1974, 34), la perifrasi «he llegit» tenia d'antuvi una significació rònegament perfectiva, d'acció acomplerta, equivalent a «tenir + llegit» («el mestre ha llegit un llibre» correspondria a «el mestre té un llibre / que ELL ha llegit»).

En detriment d'aqueixa accepció, el pf. compost ha assumit en el decurs del temps un valor temporal, «no aspectual». La distinció entre el pf. simple (o el perifràstic «vaig cantar») i el compost no crearà, per consegüent, tants de problemes com la que hi ha entre el pf. i l'impf.

Diguem, sols, que el pf. compost expressarà una acció que exerceix una influència sobre el present (passat →. present; Berschin, cit. 10: *Positiver Zusammenhang eines vergangenen Ereignisses mit der Sprechsituation*), «he begut vi i m'ha pujat al cap», o que pertany al nostre present extralingüístic (← present →

(... ; Berschin, cit. 22: *Sprech-*

tags-Sprechzeitdistanz-Interpretation), «avui m'he despertat a les tres de la matinada».

Una distinció entre «estadi acomplert» i «no acomplert» (al. *perfektiisch/nicht-perfektiisch* o *perfektiv/nicht-perfektiv*) ha estat proposada per molts de lingüistes, encara que els termes de l'oposició no han estat pas definits satisfactòriament. Segons aqueixos lingüistes, el terme acomplert de l'estadi forniria la informació positiva sobre els resultats de l'acció; en cas contrari hom té un «estadi no acomplert»:

(expressió perfectiva/-no expressió d'anterioritat):

«A les nou ja ha començat la seva feina» (equival a: «a les nou té començada la seva feina»).

(Estadi no perfectiu/+ anterioritat):

«Continua la feina que ha començat a les nou.»

6.

Els diversos punts tractats suara es poden conjuminar, per tal d'assajar de trobar el lloc corresponent a un temps verbal. El mecanisme que proposem és el següent:

a) Anàlisi del valor semàntic (de l'*aktionsart*) del verb.

b) Anàlisi del morfema gramatical del temps verbal (anàlisi de l'aspecte).

c) Anàlisi de la constitució del «co-text» (de l'esquema sintàctic superior, de la selecció sintàctica de morfemes adverbials o deíctics).

7.

Resumint els punts tractats, hom pot dir:

a) Que el pf. és el terme marcat de l'oposició 'pf. — impf.', i no pot ser substituït per l'impf. (els casos d'impf. de «ruptura» o «narratiu» no pertanyen pas a l'estructura de la llengua, sinó més tost a l'estil, és a dir a l'*Architektur* de Coseriu). El pf. dóna una visió «atemporal» i acomplerta de l'acció verbal, que és observada com un punt.

b) Que l'oposició binària susdita apareix, adesiara, dins una estructura sintàctica precisa, que anomenem «esquema d'incidència» (Pollak: *Inzidenzschema*). Aquest es pot allargar a tota la constitució del text, si hom pensa que l'impf. ofereix sempre la base de l'acció, sobre la qual incideix el «motiu» de la descripció, allò que Goethe anomenava «*die unerhörte Begebenheit*» («el fet inaudible»).

c) Que certs verbs contenen una significació implícita de 'limitació'; en emprar aquests verbs, batejats «tèlics», amb un pf. hom obté la superació del límit del contin-

gut semàntic; a l'inrevés, en combinació amb l'impf. el missatge semàntic és ambigu (*cf.*, «ell va morir», tèlic + pf., i «aleshores ell moria», tèlic + impf.).

8. Aplicació pràctica

A continuació voldríem inserir tan sols dues proves, susceptibles d'ésser desenrotllades en una altra avinentesa, que ací ens serveixen per a exemplificar les dades tècniques exposades suara.

8.1. (Mercè Rodoreda, *El carrer de les Camèlies*, dins *Obres completes*, II, 1978, p. 9):

«Em van deixar en el carrer de les Camèlies, al peu d'un reixat de jardí / i el vigilant em va trobar a la matinada. / Els senyors d'aquella casa em van voler /, però de moment (diu que) no sabien què fer /...»

Anàlisi formal: 3 pfs., 1 impf.

Anàlisi semàntica: *aktionsart*: 3 perfets tèlics, 1 imperfet no tèlic.

Anàlisi aspectual: (sinòptic) .

— . (successió de fets acomplerts i independents. L'impf. posa en relleu la indecisió momentània —hom pot remarcar la funció delimitativa del morfema «de moment»— i el pf. «van voler» marca la fi d'aquella situació, incidint sobre l'impf.).

Anàlisi de constitució del text: l'exposició del començament del relat (l'*Einleitung* de Weinrich, 1977, 93) conté, a desgrat de les teories avançades per Weinrich, només perfets (al. *Vordergrundstempora*). Això permet a M. Rodoreda d'assolir una descripció força ràpida, amb successió de fets curts i concatenats.

8.2. (J. M. de Sagarra, *Cafè, copa i puro*, dins *Obres completes*, 1967, p. 445):

«Fa vuit anys que vaig conèixer a Madrid dos xicots singulars. / Anaven tots dos a la classe del professor Ortega i Gasset /. Jo els vaig conèixer en un cafè / on es bellugava el pitjor de cada casa ...»

Anàlisi formal: 2 pfs. i 2 impfs.

Anàlisi semàntica: *aktionsart*:

dels pfs. = 'puntual',

de l'impf. d'anar = tèlic,

de l'impf. de bellugar = no tèlic.

Anàlisi aspectual: (sinòptic) _____ :

(els dos impfs. subratllen la *coulisse* de l'acció, sobre la qual incideixen els dos pfs. amb el contingut semàntic cabdal, amb el veritable «motiu» que ha empès l'escriptor a encetar la seva descripció dels esdeveniments; els pfs. palesen el fet que l'autor vol recalcar, el fet de conèixer l'autor del relat. Hom pot as-

serir, sense ambages, que el *leitmotiv* de l'exposició, la mort d'un d'aquells joves, és traspassat per la càrrega sentimental que lliga l'escriptor a l'autor principal de la seva narració.

Anàlisi textual: els impfs. s'adiuen ací amb

la teoria de Weinrich, car aquests serveixen per a introduir el relat (*Hintergrundstempora* de l'*Einleitung*).

EDUARD BLASCO

BIBLIOGRAFIA

- AGRELL, 1908 S. AGRELL, *Aspektänderung und Aktionsartbildung beim polnischen Zeitworte; ein Beitrag zum Studium der indogermanischen Präverbia und ihrer Bedeutungsfunktionen* (Lunds 1908).
- ALARCOS, 1949 E. ALARCOS LLORACH, *Sobre la estructura del verbo español*, «Boletín de la Biblioteca de Menéndez Pelayo», xxv (1949), ps. 50-83.
- BARRERA-VIDAL, 1972 A. BARRERA-VIDAL, *Parfait simple et parfait composé en castillan moderne* (Munic 1972).
- BERSCHIN, 1976 H. BERSCHIN, *Präteritum- und Perfektgebrauch im heutigen Spanisch*, «BZRPh», clvii (1976).
- BLÜCHER, 1974 K. BLÜCHER, *Studio sulle forme «ho cantato», «cantai», «cantavo», «stavo cantando». Struttura, funzione e uso nel sistema verbale italiano moderno* (Bergen - Oslo - Tromsø 1974).
- BULL, 1960 W. E. BULL, *Time, Tense and the Verb. A study in theoretical and applied Linguistics, with particular attention to Spanish* (Berkeley 1960).
- CHRISTMANN, 1959 H. H. CHRISTMANN, *Zum «Aspekt» im Romanischen. Bemerkungen zu einigen neueren Arbeiten*, «Romanische Forschungen», lxxi (1959), ps. 1-6.
- CHRISTMANN, 1968 H. H. CHRISTMANN, *Tempus und Aspekt. Zu den Thesen von Klaus Heger*, «Zeitschrift für romanische Philologie», lxxxiv (1968), ps. 481-484.
- COMRIE, 1978 B. COMRIE, *Aspect* (Cambridge 1978).
- COSERIU, 1976 E. COSERIU, *Das romanische Verbalsystem* (Tübingen 1976).
- DAUSES, 1974 A. DAUSES, *Zu Aktionsart, Aspekt und Stadium im Französischen*, «ZfSL», lxxxiv, ps. 33-43.
- DIETRICH, 1973 W. DIETRICH, *Der periphrastische Verbalaspekt in den romanischen Sprachen* «BZRPh», cxl (1973).
- EBERENZ, 1979 R. EBERENZ, *La categoria temporal del verb català i el problema del temps en la dimensió textual*, «Miscel·l. Aramon i Serra», i (1979), ps. 172-180.
- EBERENZ, 1981 R. EBERENZ, *Tempus und Textkonstitution im Spanischen* (Tübingen 1981).
- GAREY, 1957 H. B. GAREY, *Verbal aspect in French*, «Language», xxxiii (1957), ps. 91-110.
- HEGER, 1963 K. HEGER, *Die Bezeichnung temporal-deiktischer Begriffskategorien im französischen und spanischen Konjugationssystem*, «BZRPh», civ (1963).
- HEGER, 1967 K. HEGER, *Temporale Deixis und Vorgangsqualität*, «ZRPPh» (1967), ps. 83, 512-582.
- HILTY, 1965 G. HILTY, *Tempus, Aspekt, Modus*, «Vox Romanica», xxiv (1965), ps. 269-301.
- ISAČENKO, 1960 A. V. ISAČENKO, *Gramatičeskij stroj russkogo jazyka* (Bratislava 1960).
- KLEIN, 1969 H. G. KLEIN, *Das Verhalten der telischen Verben in den romanischen Sprachen, erörtert an der Interferenz von Aspekt und Aktionsart* (Frankfurt del Main 1969).
- KLEIN, 1970 H. G. KLEIN, *Zur Frage einer aspektuellen Opposition in der Romania*, «Revue Roumaine de Ling.», 15, ps. 534-545.
- KLEIN, 1972 H. G. KLEIN, *Der Verbalaspekt zwischen Satzsyntax und Textlinguistik*, «Die Neueren Sprachen», iii (1972), ps. 133-139.
- KLEIN, 1974 H. G. KLEIN, *Tempus, Aspekt, Aktionsart* (Tübingen 1974).

- PFISTER, 1974 M. PFISTER, *L'imparfait, le passé simple et le passé composé en français moderne*, «Revue de Linguistique Romane», xxxviii (1974), ps. 400-417.
- POLLAK, 1960 W. POLLAK, *Studien zum Verbalaspekt im Französischen*, «Sitzungsberichte der Österreichischen Akademie der Wissensch.», 233 (1960).
- REID, 1955 T. B. W. REID, *On the analysis of the tense. System of French*, «Revue de Linguistique Romane», xix (1955), ps. 23-38.
- SCHOPF, 1974 A. SCHOPF, *Neuere Arbeiten zur Frage des Verbalaspekts im Englischen. Der englische Verbalaspekt* (Darmstadt 1974), ps. 248-305.
- TERRELL, 1970 T. D. TERRELL, *The tense-aspect system of the Spanish verb: a diachronic study on the generative-transformational model* (Austin 1970).
- WEINRICH, 1970 H. WEINRICH, *Zur Texlinguistik der Tempusübergänge*. «Linguistik und Didaktik», 3 (1970), ps. 222-227.
- WEINRICH, 1977 H. WEINRICH, *Tempus. Besprochene und erzählte Welt*. Kohlhammer (Stuttgart 1977).
- WUNDERLICH, 1970 D. WUNDERLICH, *Tempus und Zeitreferenz im Deutschen* (Munic 1970).

Sobre el final de «La papallona», per Alan Yates

Dins l'àmbit anglo-saxó, la teoria general i la crítica de la novella tradicional han estat envigorides per una bona colla de treballs sobre els finals de novella, posant en circulació el terme *closure* (el tancament, l'acció de *cloure*) per designar l'objecte d'estudi enfocant segons uns determinats ajusts metodològics. Unes intuïcions originals d'E. M. Forster i de Lukács, les aproximacions estructuralistes i l'ampli estímul d'*A Sense of an Ending* de Frank Kermode s'han combinat i desenrotllat en un cos d'aportacions que inclou llibres importants de Marianna Torgovnick (*Closure in the Novel*, 1981) i D. A. Miller (*Narrative and its Discontents*, 1981), així com un número monogràfic de la revista «Nineteenth Century Fiction» (1978) dedicat a «Finals narratius».

Un mètode crític que veu el final narratiu com «l'element que afaïçona definitivament la nostra visió d'una novella com a unitat»,¹ promet d'ésser particularment interessant i adequat per a una lectura de *La papallona* (1882) de Narcís Oller, per raons que aquí s'aniran concretant. Al mateix temps, la novella d'Oller ofereix una prova vàlida i una exemplificació clara d'aquest enfocament crític.

Amb la seva inspiració realista i el seu caràcter metropolità, *La papallona*, la primera novella llarga d'Oller en català, marca la incorporació de la narrativa moderna a la literatura catalana del segle XIX i, justament per això, un pas endavant en el procés de mo-

dernització de la Renaixença.² Damunt dels elements primitius del costumisme i de la intriga romàntica —la seducció de la Toneta— s'assenta l'evocació conscient i «històricament» concebuda d'un *milieu* concret —el centre de Barcelona dels anys 1860— on es perfila, sota la mateixa perspectiva històrica (definida per «una relació sensible amb el present», segons la fel·lícula formulació de Lukács), l'engranatge de les relacions socials que conté: els orígens proletaris de la víctima, Toneta; l'ambient menestral de la major part de l'acció; el món de la nova burgesia industrial, representada per la família Castellfort, els propietaris de la fàbrica on moren els pares de la Toneta i protagonistes d'un drama personal que forma una mena de contrapunt amb el de l'òrfena. Els fills d'aquesta «confusió de classes» s'entreteixeixen en el desenvolupament de la trama: el fill il·legítim de la Toneta, després d'ésser nodrit per la dida dels Castellfort, és usat per amagar a donya Mercè el fet de la mort del seu propi fill, i la confusió i la crisi conseqüents precipiten la mort de la cosidora. El desenllaç s'aplica precisament a aquests mateixos fills, a partir de la famosa escena en què el seductor, totalment indiferent al destí de la seva víctima, segueix pels carrers de Barcelona, tot cercant disbauxa, una dona misteriosa que el porta a l'espona de l'ago-

1. Marianna TORGOVNICK, *Closure in the Novel* (Princeton 1981), p. 4.

2. Vid. Antònia TAYADELLA, *En el centenari de la novella «La papallona» de Narcís Oller*, i Jordi CASTELLANOS, «La papallona»: el fullertó i el realisme, tots dos a «Avui» (29-8-1982), i també el meu article «La papallona» i el seu moment cultural, «Serra d'Or», xxiv (1982), ps. 77-81.